

کتابخانه

چرا

تقی مصباح یزدی

فرزندم! و اینک در دسترس توست نامه‌ای که حاصل عمر من است...

«فاوصیک بتقوی الله یا بنی و لزوم امره ...» این مطلع کلام ایرمردی است که جهان را مسخر خویش کرده است؛ پیام جاودانه پدری آسمانی به فرزند دل‌بند خویش و بلکه به تمامی فرزندان که با ایشان پیوندی استوار دارند. این وصیت جاوید، بیان‌گر نکته‌های ظریف و معارف بلندی است که از توصیه‌های مولای متقیان علی به امام حسن مجتبی برای ما به یادگار مانده است.

«ای فرزندم! این نامه را به عنوان پشتوانه و پناهگاهی برای تو قرار می‌دهم تا چه من باقی باشم و چه از دنیا بروم، از این نامه استفاده کنی؛ چراکه این نامه حاصل عمر من است و اینک در دسترس توست.»

در این رهگذر، کتاب پند جاوید، روایت وصیت‌نامه آن پدری است که در آستانه سفر به آخرت است و به گذشت زمان و پشت نمودن دنیا اقرار دارد و نیز میراث ماندگار بزرگ‌مردی است که عمری را سپری کرده و با نظر نگوشت به دنیا نگرسته است. این پندنامه سترگ را، آیت‌الله مصباح یزدی مد ظله العالی به شرح و توضیح پرداخته و در بررسی و بیان نکته‌های ناب آن کوشیده است. ایشان با شمیم دل‌نواز گل‌واژه‌های حضرت امیر همراه می‌شوند و جام تشنه رهروان آن امام همام را سیراب معانی بلند آن فرمایش گهربار می‌کنند.

تقوا، ذکر و یاد خدا و نیز اعتصام به حبل الهی از نخستین پندهای آن امام عزیز است:

«حضرت علی از آن روی، نخست ما را به تقوا سفارش می‌کنند که تقوا محور ارزش‌هاست. این روحیه تقوا و خدابروایی در نهاد آدمی یعنی رعایت احکام خدا و ترک محرمات، انسان بی‌مبالات و بی‌پندوبار در زندگی خود سردرگم می‌شود و راه به جایی نمی‌برد. اولین شرط در مسیر تکامل این است که آدمی بر اعمال و رفتار خود ضابطه‌ای داشته باشد و هواهای خود را کنترل کند. همانا تقوا همان قانون و ضابطه تکامل انسانیت است.»

حضرت استاد در این شرح، هم‌چنین به بیان و توضیح کلام مولا درباره علم و عمل، علم‌اندوزی، تربیت، راه سعادت، غرور و ادب معاشرت می‌پردازند و نظرهای ناب آن بزرگوار را شرح می‌دهند.

«با هر کسی آن‌گونه رفتار کنید که دوست دارید با شما رفتار کنند. اگر آدمی این میزان و معیار را در نظر بگیرد، بسیاری از مشکلات رفتاری و معاشرتی وی حل خواهد شد. این‌جاست که حضرت علی در مقام معرفی معیار معاشرت نیکو می‌فرمایند: فرزندم! معیار رفتار پسندیده، خودت هستی.»

... و چه زیباست پند جاوید پدر آسمانی ما، حضرت علی^{علیه السلام} در سطر سطر این وصیت ماندگار خویش:

«این راه طولانی و پر پیچ و خم دنیا، روزگاری به یک گردنه هولناک منتهی خواهد شد. آن‌طرف گردنه یک دوراهی پیش روی شماست، باید قبل از رسیدن به گردنه، فکری برای خودتان کنید، تمام توان خود را به کار بگیرید و تا نفس باقی است، چاره‌ای بیاندیشید و مسیر خود را انتخاب کنید؛ چراکه زمانی از گردنه سرازیر خواهید شد و دیگر عنان حرکت دست شما نیست و قدرت انتخاب ندارید.»

«و بدان آن کس که گنجینه‌های آسمان و زمین در دست اوست، تو را در دعا رخصت داده و اجابت تو را ضمانت کرده است.» آیت‌الله مصباح یزدی در شرح این فراز از وصیت‌نامه، به اهمیت حضرت علی به دعا و ارتباط انسان با خداوند، توبه و درخواست از خداوند اشاره می‌کنند و نکته‌های آن پند گران‌قدر که در لفافه‌ای از نور و زیبایی به بشر ارزانی شده است را به تصویر می‌کشند.

«حضرت علی^{علیه السلام} دعا را کلید فتح خزاین رحمت الهی معرفی می‌کنند. اگر اجابت دعا به تأخیر افتاد، هرگز نباید ناامید گردید و خزانه رحمت الهی را رها کنید. بدانید به ازای هربار دعا، استحقاق مقداری از رحمت الهی را پیدا می‌کنید. هیچ دعایی بی اثر نیست، باید در دعا اصرار و پافشاری کرد که خدا اصرار در دعا را دوست دارد.»

این کتاب هم‌چنین واگوی بخشی از تعبیرهای تامل‌برانگیز حضرت امیر درباره دنیا است. در واقع بیان حقیقت دنیا و موقعیت آن در برابر آخرت یکی از محورهای اصلی و همیشگی سخنان ایشان است. آن حضرت با بیانی شیوا و شیرین و البته باصلاط، در حالی که بر جایگاهی بس بلند ایستاده، صحنه غبارآلود دنیا را تصویر می‌کند.

«و بدان ای پسر! همانا تو برای آخرت آفریده شده‌ای؛ نه برای دنیا و برای نیستی. دل‌پستن به دنیا، مذموم و سرچشمه انحراف آدمی است.»

در ادامه، آیین زندگی، هم‌نشین شایسته، راه انتخاب دوست، آفت دوستی و آرزوهای طولانی از دیگر سرفصل‌هایی است که استاد مصباح یزدی از وصیت‌نامه حضرت علی^{علیه السلام} شرح و توضیح داده‌اند.

«ملاک اساسی و یگانه راه انتخاب دوست و دوستی نمودن، این است که افرادی که آدمی را از حق دور و از قلب انسان خدازدایی می‌کنند، شایسته معاشرت نیستند. معاشرتی که از میل فطری و الهی برخاسته است، می‌تواند راهی به سوی خداوند منان و وسیله‌ای برای سوق دادن انسان به سوی حقیقت باشد.»

و در پایان باید گفت: کتاب پند جاوید گنجینه‌ای از هزاران پند و نصیحتی است که در این مقال به بارقه‌ای از آن اشاره شد. وصیت‌نامه مکتوبی که واقعیت‌های ملموس همیشه روزگاران را در قالبی ادیبانه و دلسوزانه بیان می‌کند و سرشار از تشویق‌ها و تحذیرهایی است که از زبان باشکوه‌ترین و بزرگ‌ترین مرد خدایی برای ما به‌جا مانده است و واگوی تجربه‌های ماندگار از پدر آسمانی شیعیان، علی است که در دو جلد با چهل و سه درس تهیه و تدوین شده است.

«آنکه اعتدال و میانه‌روی را کنار نهاد، به ستم گراید و قناعت چه خوش بهره‌ای است برای انسان، و از بدترین همراهان آدمی حسد است و در نومیدی کوتاهی و تقریط است...»